

De watersnood van 1809 te Rhenoy.

De winter van 1808 op 1809 was een zeer strenge winter. Half december 1808 verscheen het eerste drijfsijs op de grote rivieren. De Rijn, de Waal, de Maas en andere rivieren vrozen al snel dicht. Op verschillende plaatsen kon men te voet de rivier oversteken. Door de opkruiningen van het ijs werd het rivierwater in zijn loop belemmerd en steeg het waterpeil tot grote hoogte. Dat was ook het geval in de Linge bij Rhenoy.

Op 10 januari 1809 viel plotseling de dooi in en begon het ijs in de rivieren in beweging te komen en braken op verschillende plaatsen de dijken door waarbij grote delen van Midden-Nederland in het stroomgebied van de Rijn, IJssel, Maas, Waal en Linge onder water kwamen te staan.

Rhenoy had ook zwaar te lijden door de overstroming van de Linge.

Rhenoy. Prent van Hendrik Tavenier 1785.

In het Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, deel negen, door A. J. van der Aa, uitgegeven in 1847, wordt het dorp Rhenoy beschreven en ook de gebeurtenissen en de gevolgen van de watersnoodramp.

In 1847 stonden er 48 huizen in Rhenoy en telde het 330 inwoners. De meesten waren werkzaam in de landbouw. Van der Aa schrijft dat in januari 1809 het water in de Linge vijftien duim (ongeveer 40 cm) hoger stond dan bij de watersnood van 1784. Toen braken in maart de rivierdijken van de Waal door en stond de Tielerwaard geheel onder water.

In januari 1809 was het met de omstandigheden in het dorp vreselijk gesteld. De stallen van het vee waren onder water gelopen. Men had zo veel mogelijk vee op de veerpont van het dorp ondergebracht om de komende gebeurtenissen af te wachten.

In de nacht van 30 op 31 januari 1809 ging het vreselijk stormen en maakte de ramp die het dorp trof nog erger.

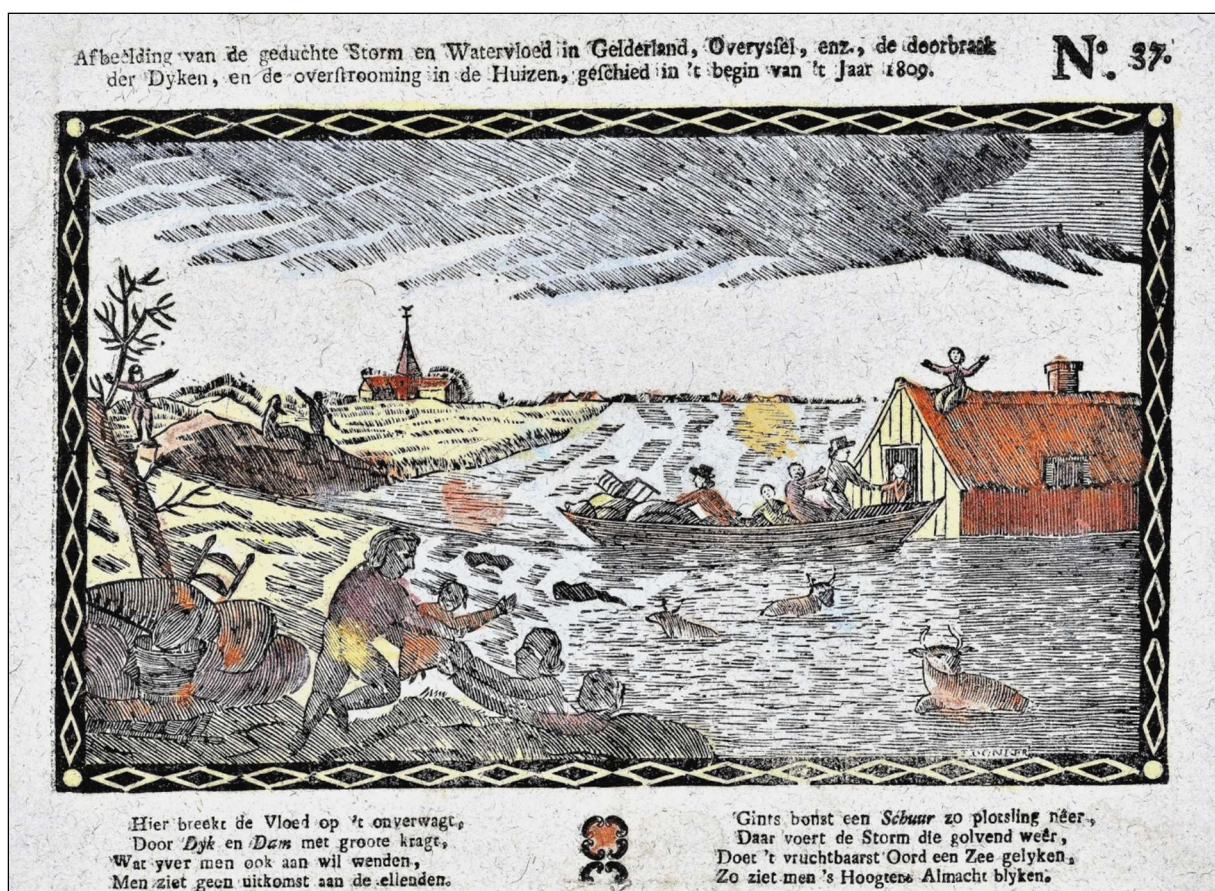
16 inwoners van Rhenoy, waaronder ook 5 kinderen in de leeftijd van 1 tot en met 10 jaar, verloren het leven. 8 huizen en 3 schuren werden door het natuurgeweld verbrijzeld. Tevens werden er nog 18 huizen zwaar beschadigd.

Ook verdronken er 9 paarden, 38 runderen, 56 schapen en 3 varkens.

Verder beschrijft Van der Aa de toestand tijdens de ramp. Om twee uur 's nachts had de bemanning van een kleine schouw nog geprobeerd mensen te redden, maar door de zware storm en het aanwezige drijfs en drijvende strodaken van de vernielde huizen was het niet mogelijk om mensen die om hulp riepen te benaderen of hulp te bieden.

Enkele uren eerder was de bemanning van de schouw naar een huis gevaren waarin zich 14 personen bevonden, de eigenaren zelf en ook anderen. De aanwezigen waren niet te bewegen om het huis te verlaten. Zij hadden hun vertrouwen gesteld in een schuit die bij het huis lag, zodat de bemanning van de schouw weer vertrok. Tijdens de nacht raakte de schuit echter los en dreef weg. Tot overmaat van ramp stortte daarna ook nog het huis in en kwamen alle aanwezigen jammerlijk om.

Dit lot trof ook een vrouw met een kind die haar huis niet wilde verlaten. Zij was eerder door haar oude vader en haar broer tijdig met klem aangeraden om het huis te verlaten. Haar vader en broer wilden niet in het huis blijven en vertrokken op tijd. Toen het huis door de watervloed instortte vond zij met het kind het einde in de golven.

Gedeelte van een prent uitgegeven naar aanleiding van de watersnood van 1809, uitgegeven door J. Wendel en zoon te Amsterdam.

In het register van overlijden van de Rooms-katholieke gemeente van Rhenoy werden de personen die verdronken waren onder elkaar vermeld met de opmerking “dese 16 zijn alle op dien nacht door den soo schrickelijken watervloed verdronken.”

Ook in het register van diverse registraties van inwoners en overledenen van het archief van de kerkenraad van de protestante gemeente Rhenoy werden de verdronken personen bij elkaar vermeld.

In beide registers werden vermeld:

1. Helena Verkolf, weduwe van Cornelis de Jong, oud 70 jaar.
2. Joannes/Jan de Jong, zoon van Cornelis de Jong en Helena Verkolf, oud 23 jaar.
3. Wilhelmus/Willem de Jong, zoon van Cornelis de Jong en Helena Verkolf, oud 18 jaar.
4. Adriana de Jong, weduwe van Henricus de Jong, dochter van Cornelis de Jong en Helena Verkolf, oud 28 jaar.
5. Elizabeth de Jong, dochter van Henricus Dirckse de Jong en Adriana Cornelisse de Jong, oud 1 jaar.
6. Maria/Maike de Jong, weduwe van Arnoldus Cornelisse de Jong, dochter van Theodori/Dirk Hendricksen de Jong en Elisabeth van Weerdenburg, oud 29 jaar.
7. Elizabeth de Jong, dochter van Arnoldus de Jong en Maria de Jong, oud 3 jaar.
8. Cornelis de Jong, zoon van Arnoldus de Jong en Maria de Jong, oud 1 jaar.
9. Joanna/Jenneke Cergo, weduwe van Henricus den Haan, oud 49 jaar.
10. Henricus/Hendrikus den Haan, zoon van Henricus den Haan en Anna de Jong, oud 20 jaar.
11. Nicolaas/Claas den Haan, zoon van Henricus den Haan en Joanna Cergo, oud 8 jaar. (Na het overlijden van Anna de Jong trouwde H. den Haan met J. Cergo.)
12. Anna/Anneke den Haan, dochter van Henricus den Haan en Joanna Cergo, oud 10 jaar.
13. Anna/Anneke Jakobsen van Leeuwen, weduwe van Jan van Leeuwen, oud 73 jaar.
14. Agnes/Angeniet van Gameren, dochter van Willem Huijbertsen van Gameren en Geertruij Verhaar, oud 40 jaar.
15. Helena/Elizabeth van Beest, dochter van Willem van Beest en Cornelia Willemsen van Gameren, oud 7 jaar.
16. Maria Willemsen van Gameren, weduwe van Hermanus Outers, oud 70 jaar.

Van der Aa beschrijft dat in zich in één huis 14 personen bevonden die daar de dood vonden en in een ander huis 2 personen. J. J. van Vree die zich in 1802 in Rhenoy vestigde en ook onder andere de watersnood beschreven heeft maakte er melding van dat er in de Middenstraat te Rhenoy 18 mensen de dood vonden in 3 afzonderlijke huizen. In één van die huizen stortte het dak in terwijl de aanwezigen zich op de zolder bevonden. Men had al een gat in het dak gemaakt om ter kunnen ontsnappen. Willem de Jong zou als eerste naar buiten gaan en zijn broer Jan zou hem volgen. Kennelijk stortte het dak in toen Willem naar buiten kroop. Zijn lijk werd later voor de voordeur van het huis gevonden. Het stoffelijk overschot van Jan werd later gevonden tussen het dak. De overigen vonden de dood op de zolder. In het huisje van “den oude Van Gameren” verdronken zijn dochter en een kind. Het betrof Agnes van Gameren en haar nichtje Helena van Beest. Zij was de dochter van Willem van Beest en Cornelia van Gameren, de zuster van Agnes.

Helena van Beest werd RK gedoopt op 19 januari 1802 te Rumpt.

Op 26 juni 1809 werd te Rumpt RK gedoopt een dochter van W. van Beest en C. van Gameren. Zij werd vernoemd naar haar verdronken tante en zuster en kreeg de namen Agnes Helena.

In de beschrijving van de watersnood te Rhenoy maakte Van Vree melding van 18 slachtoffers. Van der Aa spreekt over 16 slachtoffers. Ook in de kerkelijke registers worden er 16 Rhenoyse personen

vermeld die op 31 januari 1809 om het leven kwamen. Kennelijk heeft Van Vree zich in het aantal vergist. Van Vree vermeldde verder nog: "Toen al de lijken opgevisch waare wierde zij op het kerkhof tot Gellecum begraave, want het kerkhof te Rhenooy stond nog gedeeltelijk onder." Het aantal inwoners van Rhenoy in 1809 zal niet veel afgeweken hebben van de 330 in 1849, zodat ongeveer 5 % van de inwoners van het dorp op noodlottige wijze om het leven is omgekomen.

Dick G. van Maren.

Bronnen:

Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, deel negen, door A. J. van der Aa.

Nederlandse historische bronnen 10. Den Haag, 1992.

RAR:

Katholiek doop- trouw- en begraafboek Rhenoy 1711-1812, toeg. nr. 0010, inv. nr. 233.

Register van diverse registraties van inwoners en overledenen 1806-1863 van het archief van de Nederlands Hervormde gemeente Rhenoy-Gellicum, toeg. nr. 2156, inv. nr. 96.

www.digibron.nl

www.dbnl